

Josefa Contijoch

{ **NOTES SOBRE LA FUNCIO POÈTICA** }

Escriure poesia és moure's entre enderrocs, ruïnes catalogades i un instint de progrés. L'ofici d'escriure fa excursions i incursions devers l'atracció de l'abisme, on se sap rau la grandesa i la insensatesa d'allò ignot que es recerca. Ara bé, escriure en català i en dona afegix un plus de perillositat i d'autoconvicció, pel fet d'haver-se-les amb una llengua assetjada i des d'una invisibilitat històrica.

La poesia no és un acte racional sinó un impuls de necessitat. Racional, però no exclusivament racional, sí, possiblement. Quasi tot porta al dubte i això em fa veure l'acte poètic des de la humilitat del "no saber", o des de "la trista necessitat" que deia Novalis i reblava el clau: "la poesia és un implacable destí d'inútil combat". L'obra parteix de la indigència i arriba, en el millor dels casos, i sempre des del desconcert, a deixar algun vers que transcendeix. Potser la creació artística sigui l'únic espai de llibertat on interpel·lar-se sobre un intangible que, de ben segur, no donarà cap resposta.

La creació poètica s'interroga mitjançant la paraula. Les paraules: límit i abisme. A vegades se m'ha preguntat sobre les diferències entre escriptura filosòfica i poesia. No en el fons, poques en la forma, ja que tant la filosofia com la poesia són creadores de llenguatge; però sí diferència en la intenció: la filosofia pretén assenyalar i centrar nuclis essencials i dotar-los de senyals indicadores –no pas de solucions, certament–, mentre que la poesia, material i eina d'allò intuïtiu, no pretén ni centrar ni orientar. La poesia no sap res. Només diu la mancança. Potser assenyala, des d'un punt de vista estètic, alguna cosa nova que no se sap encara què és. El poema em sembla una activitat de l'esperit en estat de desesperació, que pitja el botó vermell d'alarma. Les poetes som víctimes i agents de la pulsio creativa

que ens empeny a escriure, a la percaça d'alguna cosa que ens expliqui, i no per fugir de res sinó per ficar-se al bell mig de l'estranyesa, d'una paraula que permeti dir el no-res enmig del silenci universal.

Fondalada

Això no és dansa
tanta nuesa
quasi sang.
(*Les lentes il·lusions*)

Poesia, doncs, per posar ordre al caos (Maria-Mercè Marçal), mètode d'autoreconeixement, possibilitat de nomenar l'innomenable (Beckett, Blanchot, Sarraute), paraules que alimentin (Simone Weil, Bachmann, Rich). Sigui quina sigui l'opció inicial, la paraula poètica esdevé lloc de manca i, conjuntament, l'únic espai habitable. Les poetes no sabem; som només transmissores-generadores-alternadores amb més o menys alt voltatge, segons les capacitats i les il·luminacions. Escrivim poemes (potser seria més exacte dir "ens escrivim poemes") com un fet inevitable.

T'ho dic
amb el cor a la mà
esvoranc contra esvoranc
la daga parla
a mà armada.
(*Tensat alè, inèdit*)

Hi ha, sobretot, la llengua. La poesia es fa amb paraules i ha de crear un llenguatge que formuli, novament, el món. Però la llengua és una eina connotada, i buscar les paraules es converteix en una exploració. Clarice Lispector diu literalment "escriure és una indagació" i ho diu no només per la tria material de paraules sinó i també pel que suposa d'exploració/indagació interior. Indrets que només entenem intuïtivament, però on, gràcies a d'altres escriptors cecs i perduts, la llengua progressa. "Assequible, propera i sense perdre's, ha quedat, enmig de tot el que s'ha perdut, una sola cosa: la llengua".¹ La poeta, doncs, des del caos on s'instaura, vorejant l'abisme, víctima del vertigen, fent un exercici de tenebres, intenta dir allò encara no dit, que li pertoca; acció en la qual la poeta "quasi" desapareix i només parlen les paraules.

¹ Celan. Paul (1958), "Al·locució pronunciada en motiu de la recepció del premi de literatura de la ciutat lliure hanseàtica de Bremen". Trad. d'Arnau Pons, *Re/s*, 3.

Actes inconnexos de camí
 destí esdevenen
 arrossegant atzar i necessitat
 matèria en moviment
 i cecs que volen veure-s'hi
 per veure la nit en marxa
 i sense fi.
 (*Tensat alè, inèdit*)

Els poemes no s'expliquen; sovint ni s'entenen. El poema existeix més enllà del poeta, que sovint ignora "en certa manera" el seu contingut. La poesia carrega i descarrega elements inconscients i subjacents, material psicoanalític i processos aleatoris que desencadenen l'inici del poema, sempre sonàmbul. El poema parteix de la ignorància i es fa en ignorància. Un cop el poema acabat, a vegades, obté sentit. Segons com, el sentit aflora (si aflora) més tard, de manera que es pot parlar, també, de poesia-profecia, de poesia-catarsi. El poema seria un alliberador de tensions desconegudes i, doncs, terapèutic (encara que la poeta no sàpiga de quina malaltia està malalta, sí sap, en canvi, de quin mal parla). Poesia-lenitiu en una vida-malaltia empenguda i assetjada per Eros i Tànatos.

Amor canta'm una cançó
 que em faci la mort tolerable
 canta'm una cançó d'amor.
 (*Les lentes il·lusions*)

El poema és, també, històric pel fet de ser portador d'una nova veritat que s'afegeix a les preexistents. El poema facilita el desviament de l'àmbit privat vessant-lo al comú. La veu del poema és assumible per la veritat íntima que conté i que el fa un universal transferible. El poema ha de dir allò-privat-prescindible per convertir-ho en allò-col·lectiu-imprescindible. Aquí s'introdueix la figura del poeta-demiürg, transmissor de sensacions ancorades en la boira del temps. I encara que el poema sigui un acte fallit, el poeta no deixa de ser "conservador dels infinits rostres de la vida".²

Poètica

La insegura flotació
 del poema
 sovint capbussa
 i al final
 una badia misteriosa
 esborra els mots

² René Char, *Els full d'Hipnos*. Trad. Joaquim Sala-Sanahuja.

un llac de cares mortes
per afegir
vida a la vida.
(*Les lentes il·lusions*)

El poema és portador d'esperança perquè anomena la vida. I la feina d'anomenar la vida espera ser continuada; és una obra en marxa de la qual n'escrivim fragments, a les palpentes, sense principi ni fi, i entre tots tot serà dit. "Sereu una part del tast del fruit".³ Part del tast, fent boca a boca, com dic en aquest poema final:

Herbeis de sang glevada
per boca d'ombra
diuen que el vi fa sang
i la sang cos
i el clos pren cos en tu
i ets tu la gleva
que conté tots els moviments
conjunts corals d'efectes llargs
fent intercanvi de passió
fent boca a boca.
(*Tensat alè, inèdit*)

³ René Char, *Els full d'Hipnos*. Trad. Joaquim Sala-Sanahuja.